

LISBETH H. TORFING

ENN Á BRIÓSTI BREIÐA STEINA

Kommentar til en strofe i Þrymskviða

I *ÞRYMSKVIÐA* FOREKOMMER EN SCENE, hvor den stakkels Tor må iføres kvindedragt for at ligne Freja, så han kan få sin hammer tilbage som brudegave. Scenen er i sin burleske herlighed særdeles morsom. Derudover er den informativ, fordi netop udklædningen som noget andet end det, man er, beskriver de ikoniske træk ved en klædedragt. Det er derfor ærgerligt, at verselinjerne *enn á briósti / breiða steina* (Neckel og Kuhn 1983, 113) ikke er fuldt forstået (Lindow 1997, 207). Jeg vil i denne artikel komme med et bud på en fortolkning.

Forskningshistorik

Fortolkningen af udtrykket *á briósti / breiða steina* skabte stor debat op til midten af 1960'erne. Denne gennemgås og diskuteres grundigt af Reinert Kvillerud (Kvillerud 1965, 75–80). Hans konklusion er, at *breiða* ikke kan være et verbum, som ellers er blevet fremført, men må betragtes som et adjektiv. Der er forskellige muligheder for et underforstået finit verbum, hvoraf Kvillerud foretrækker *vera*. Betydningen af *breiða steina* bliver hermed “brede sten”, hvilket må forstås som store sten, der skal ligne bryster. Debatten dør ud efter dette indlæg, og *Kommentar zu den Liedern der Edda* (von See 1997, 551) henviser fortsat til Kvilleruds artikel i forbindelse med verbum/adjektivdiskussionen. Imidlertid indeholder debatten en række interessante indlæg omkring den nærmere betydning af ‘brede sten’, hvorfor jeg vil redegøre for denne linje af debatten samt nogle standardværkers kommentarer.

Detter og Heinzel nævner stedet i *Anmerkungen*-bindet til deres *Sæmundar Edda* (Detter og Heinzel 1903, 271), men de kommenterer kun diskussionen om, hvilket verbum der evt. er underforstået, ikke betydningen af *breiða steina*.

Gering og Sijmons oversætter i deres *Kommentar zu den Liedern der Edda* (Gering og Sijmons 1927–1931, 319) stedet på følgende vis: “befestigen oder setzen wir breite steine auf ihre brust”. Der er imidlertid ingen nærmere angivelse af, hvad der skal forstås ved “breite steine”.

Verner Dahlerup anfører (Dahlerup 1928, 302–303), at Oehlenschläger har en noget anderledes opfattelse af betydningen af udtrykket *breiða steina*, end den etablerede forsknings ædelsten. Oehlenschläger parafraserer: “To runde Stene snøre vi fast paa Brystets Arr, / At Barmen høit kan svulme med samt sit Tvillingpar” (Oehlenschläger 1819, 362). Dahlerup støtter Oehlenschlägers fortolkning med henvisning til, at det tydeligvis var nødvendigt at give Tor kvindebarm for at narre jætten. Muligvis er det ud fra dette, at Martin Larsen i kommentarerne til sin oversættelse angiver “brede Stene, for at danne Kvindebarm” (Larsen 1943, 238).

Jan de Vries mener først (de Vries 1928, 292–293), at der er tale om brocher med ædelsten, de samme som andre steder benævnes *brióstringlor*, og finder ikke noget belæg for at sammenføre med *steinasörvi*, som Finnur Jónsson har foreslået. Senere skifter han dog mening (de Vries 1967, 118) og oversætter med “und breite Steine/ auf der Brust liegen”, hvilket næppe kan forstås som andet end brystsubstitutter.

Finnur Jónsson angiver ordlisten i sin *Eddalieder* (Finnur Jónsson 1888, 121) “steina brustschmuck von steinchen (glasperlen). Vgl. SnE. I, 334”. Referencen til *Snorra Edda* drejer sig om smykket *steinasörvi*, hvilket jeg vil komme nærmere ind på nedenfor. Senere forklares det en smule mere udførligt: “Når digtet omtaler, at ‘brede stene’ blev anbragte på den forklædte Tors bryst, er dette en meget gammeldags kvindepryd, måske det såkaldte *steinasörvi* (et halssmykke sammensat af ravperler og glasperler, der hang ned på brystet...)” (Finnur Jónsson 1920, 166). Det virker dog som om, også Finnur Jónsson bliver i tvivl med tiden: “*breiða steina*: brede (store, sikkert runde) sten, smykker af rav?” (Finnur Jónsson 1932, 117). Kvillerud tolker dette som en åbning for muligheden af, at der er tale om sten som bryster (Kvillerud 1965, 79–80), hvilket meget vel kan være tilfældet.

Arkæologen Birger Nerman vil belyse digtet arkæologisk og tolker uden argumentation eller referencer til diskussionen udtrykket som betydende “store perler”. Han bruger det til at tidsfæste digtet: “Före omkring 700 äro stora pärlor sällsynta. ... Prymskviðas ifrågavarande uppgift bör därför ha tillkommit efter omkring år 700” (Nerman 1963, 129).



Skandinaviske skålspænder og andre smykker fra en kvindegrav i Letland. Mellem spænderne ses en tolvstrenget perlekæde med over 800 perler, holdt sammen af bronzebeslag. Derudover hang bronzekæder og en ravperle fra spænderne, mens en kniv i læderskede hang fra kæderne. Mindre overdådige eksemplarer kan fx alene have en tostrenget perlekæde, ophængt i skålspænderne ca. således som den nederste af de to halskæder (med blå perler og hvide sneglehuse) ligger her. Foto: Foto/medieafdelingen, Moesgård Museum. Oplysninger om fundet: Pauline Asingh. 2011. „To kvindegrave fra Salaspils Laukskola ved Riga i Letland.“ Jeanette Varberg et al. (red.). Aros og vikingernes verden: syv vikingers fortællinger og rejseberetninger fra Aros. Højbjerg: Moesgård Museum.

Diskussionen afsluttes som anført med Kvilleruds artikel fra 1965. Han gennemgår diskussionen af *steinas* betydning uden at tilføje noget og konkluderer, at Dahlerup har ret i sin tolkning af stenene som brystsubstitutter. Han anfører herefter, at *breiðr* normalt ikke betyder "rund", og at betydningen "bred" ikke virker sandsynlig. Han giver herefter nogle få argumenter for betydningen "stor" (Kvillerud, 80). På dette tidspunkt er der altså fremkommet 3 væsensforskellige tolkninger af de "brede sten": bryster, brocher og perler. Derudover er det uklart, om Finnur Jónssons *steinasörvi* er foreneligt med Birger Nermans store perler. Ingen af dem har været genstand for en reel undersøgelse eller sammenhængende argumentation. Jeg vil i det følgende forsøge at udbedre denne mangel.

Om fortolkningen "brede sten"

I moderne forskning og i mange oversættelser er der altså konsensus om fortolkningen "brede sten". Der hersker derimod ikke enighed om, hvad "brede sten" konkret betyder, og helt op i den nyere videnskabelige litteratur kan man se eksempler på, at det fortolkes som såvel brystformede sten under tøjet (fx Thorvaldsen 2008, 142) som brocher (fx von See 1997, 551). Ingen af delene er særligt plausible, men af forskellige grunde. Jeg vil derfor gennemgå dem separat.

Sten, som skal ligne bryster, er for så vidt ikke utænkeligt i sammenhængen, eftersom det mentale billede af Tor med en solid barm sagtens kunne indgå i den humoristiske kontekst. Denne fortolkning er da også slået igennem i populære fremstillinger; således var det Oehlenschläger, som først fortolkede udtrykket på denne måde, og en moderne version findes i Valhalla-tegneserien (Madsen et al. 1980). Der er nok enighed om, at Oehlenschlägers gendigtning er en temmelig fri fortolkning, men den grundlæggende ide om stenene som bryster har altså bredt sig til forskningen.

Der er dog ikke umiddelbart belæg for at fortolke adjektivet *breiðr* som hverken stor eller rund (hverken hos ONP, Fritzner 1886-1896 eller Cleasby og Vigfússon 1874), og "brede bryster" er ikke en oplagt attribut. Udtrykket er fx ikke belagt en eneste gang i ONPs ordliste, hverken under *breiðr* (72 belæg) eller *brjóst* (297 belæg). I det hele taget er det usædvanligt

at beskrive udseendet af kvindebryster; der findes to eksempler i ONPs materiale, hvoraf det ene sammenligner med krystaller og er en udenlandsk fortælling (*Trójumanna saga*), og det andet omhandler et monster, en *margýgr*, hvis bryst beskrives som “mikil ok síð ok á spenar stórir” (*Flóres saga konungs ok sona hans*).

Ligeledes bruges “bred” normalt ikke om sten, i modsætning til fx *mikill* og *stórr*, som optræder flere gange. Blandt ONPs belæg for *breiðr* og *steinn* (286 belæg) findes kun et enkelt, som kombinerer de to: “steinninn uar .V. alna langr ok halfrar fimtu breidr, enn alnar þyckr” (*Mariú saga*). Der er således ikke tale om en kvalitet ved stenen, men om en opgørelse af mål, som ikke kan sammenlignes med at kalde en sten i bryststørrelse for “bred”. Dette bestyrkes af, at der er tale om et fast udtryk i forbindelse med mål. Ni andre belæg kombinerer lang og bred, mens et kombinerer bredt og tykt. Der vil således være tale om et usædvanligt billedsprog, uanset om man ved *breiðr* forestiller sig en rund sten eller et rigtigt kvindebryst.

De andre dele af udklædningen drejer sig desuden alene om ydre symboler, ikke om modificeringer af kroppen. Det er her vigtigt at holde sig for øje, at vi i dag er vant til tanken om kropsmodificeringer, hvad enten det er ved plastikkirurgi eller udvendige proteser. Det samme gælder ikke nødvendigvis for norrøn kultur, hvor man ikke har en bh, som stenen mentalt kan placeres i. Jeg advokerer ikke for, at eddadigtene er realistiske i streng forstand, men anfører blot, at en given handling skal ligge inden for den mentale forestillingsevne for at optræde i digtningen. Her præsenterer såvel vikingetidens som middelalderens dragter et problem, idet der simpelthen ikke er et sted at fastgøre objekter på brystet. Dette betyder omvendt også, at brysterne ikke er så distinkt et kendetegn som i vores tid, idet de løst hængende under flere lag tøj ikke er nær så tydelige. Pointen illustreres af, at der i de danske folkevisers ridderviser, som må siges at være tættere på tidsligt og kulturelt, ikke er et eneste eksempel på kropsmodifikationer, når der byttes køn. Man skifter simpelthen tøj og ændrer sit hår, og så er man såvel troværdig som attraktiv i rollen som det modsatte køn (Mittet 2012, 144).

I en anden boldgade er Helen Damicos læsning af scenen som en parodi på heltens udrustning til kamp (Damico 1986). Hun ser en parallel mellem Beowulfs rituelle udrustning til kamp, som også findes i mange andre tekster, og Tors ikklædning før “kampen” med jætterne (som dog udvikler sig

til en rigtig kamp). Et essentielt element i dette topos er, at udstyret er lånt, hvilket også er tilfældet i *Þrymskviða* (Damico 1986, 416), hvor i hvert fald *Brisingamen* specifikt er lånt af Freja, og resten af kvindedragten næppe er Tors egen. Damicos læsning rammer præcist ned i *Þrymskviðas* humor og bidrager klart til læsningen ved at tilføje et dybere lag til komikken. Den er imidlertid ikke særligt forenelig med stenene som bryster, hvilket heller ikke er den oversættelse, hun bruger. Dette skyldes, at elementerne i *Þrymskviða* enkeltvis er parallelle med dem, der findes i *Beowulf*. Således er *qvennváðir* ifølge Damico et ordspil på *herváðir*, ringbrynjer, hvilke, ligesom det antydes i *Þrymskviða*, er afbilledet som rækkende til knæene. Ligeledes er hovedbeklædningen parodi på hjelmen og nøglerne på sværdet — i Tors tilfælde dog nærmere hammeren. Stenene, som i Damicos fortolkning er ædelsten og brocher, svarer til dekorationer, som *Beowulf* har udenpå sin brynje (Damico 1986, 420). Den specifikke parallel lægger altså op til noget andet end bryster, ligesom man generelt vil forvente, at der i en parodi på krigerudstyr er tale om ydre udsmykning.

Med hensyn til brocher med ædelsten, som sidder på brystet, er der tale om et filologisk fantom; sådanne brocher kendes hverken i vikingetid eller middelalder, hvilket gør det usandsynligt, at de skulle betragtes som del af den ikoniske kvindedragt. Igen handler det ikke om, at digtet bør forstås som en realistisk skildring af materiel kultur hverken i 800-tallet, 1000-tallet eller 1300-tallet. Men uanset hvornår digtet er skrevet, er det en metodisk fejl at antage, at oplysninger som udgangspunkt er opdigtede, lige såvel som det er en fejl at antage, at de nødvendigvis er realistiske. Når der er tale om en ikonisk gengivelse af kvindedragten, må det være mest rimeligt at antage, at digteren og publikum i det mindste har en fælles forestilling om, at de individuelle dele af den skildrede dragt har været i brug på et tidspunkt i fortiden. Udgangspunktet bør derfor i dette tilfælde være en afsøgning af den virkelige materielle kultur og andre kilders beskrivelser for en mulig overensstemmelse. Først hvis dette ikke kan findes, kan man vende sig mod fantasien. Fortolkningen "brede sten" udgør dermed ikke en tilfredsstillende forståelse af strofen, uanset hvordan man fortolker dette udtryk.

Steina som perler

Spørgsmålet er, hvad vi så skal lægge i ordet *steina*. “Sten” i den almindelige betydning i forbindelser såsom “kampesten”, “marksten”, “strandsten” er udelukket. Fritzner angiver udover den almindelige betydning kun én, som kunne være relevant i denne sammenhæng, nemlig “Ædelsten, Perle”. *Þrymskviða*s brug af ordet oplistes her. Cleasby og Vigfússon angiver derimod kun, at det kan bruges “of a gem” i sammensætningen *gim-steinn*. Der er derfor næppe nogen tvivl om, at *steinn* kan bruges i betydningen “ædelsten”, hvilket det også ofte er blevet tolket som i *Þrymskviða*. I forbindelse med Fritzners angivelse af betydningen “perle”, er det vigtigt at være opmærksom på, at der kan være tale om glasperler og perler af halvædle stenarter, men ikke perlemorsperler. De sidste betegnes entydigt med *perla*, ligesom man i dag på engelsk skelner mellem *bead* og *pearl*. Med dette forbehold er der solide argumenter for Fritzners tolkning: *Steinn* i betydningen glasperle kan umiddelbart virke anti-intuitivt, men er i virkeligheden logisk, når man tænker på, at sand er en væsentlig komponent i fremstillingen. Endvidere dokumenteres forbindelsen mellem sten og glas i det norrøne ord *glersteinn*, som parallelt med *glertala* næppe kan betegne andet end glasperler, hvilket begge ord også opgives til i Fritzner, mens Cleasby og Vigfússon ikke medtager dem.

Også ordet *steinasørvi/steinasverfi* er relevant i denne forbindelse. *ONP* opregner 5 tilfælde tilsammen fra 3 forskellige tekster, og i alle tilfælde er der tale om noget, der tages om halsen. I to tilfælde er der tale om en overdragelse fra kvinde til mand (*Heiðarviga saga*, *Hálfdanar saga Eysteinnsonar*), i det sidste er der tale om en generel del af kvindedragten (*Snorra-Edda*). At der er tale om en form for perlekæde, er derfor det mest oplagte. At den forstås som bestående primært af glasperler, og at *steinn* kan bruges alene i denne forbindelse, vises i et enkelt tilfælde: “tönn hans kvam á steinasörvit ok brotnaði einn steinninn” (Franz Rolf Schröder 1917, 125). Det må i konteksten anses som mest sandsynligt, at der er tale om en “sten” af glas, ellers ville man forvente at tanden knækkede og ikke omvendt. Yderligere er der tre belæg under *ONPs* opslag *gler*, som eksplicit forbinder glas og ædelsten: “feck hann honum hialm. hann var gior af haurdu stali skyggdr sem gler og gimsteinum settur” (Loth 1964, 15), “hann [ɔ: smeden] kunni allt at smida af gulli og silfri gleri og gimsteinum” (Loth 1965, 4) og “Þav

[ɔ: øjne] ma sva kena, at kalla sol e(ða) tvngl, skioldv ok gler eða gimsteina e(ða) stein bra e(ða) brvna, hvarma e(ða) enis” (Finnur Jónsson 1931, 190). Også i moderne tid har *steina* været brugt om perler, som det kan ses i dette belæg fra 1800-tallet: “Hún er fríð, blíð, barnúng... allir kostir dregnir eins og **steinar** á eitt band” (*Þjóðólfrur* 15:23, 91). Samlet set er der godt belæg for *steinn* i betydningen “perle”.

Hvad betyder det så?

Det sidste spørgsmål, som må besvares for at få en fuld forståelse af *Þrymskviðas* udklædningsstrofe, er, hvad der egentlig sigtes til i versene *en á brjósti/ breiða steina*? Else Roesdahl har, bl.a. med reference til *Þrymskviða*, redegjort for nøglerne centrale kulturhistoriske betydning i vikingetid og tidlig middelalder (Roesdahl 1993). Det er oplagt, at kvindeskørter har haft lige så utvetydig betydning. Jeg vil derfor foreslå, at der er tale om en del af kvindedragten, som er ligeså ikonisk som disse elementer, og som i modsætning til de spekulative “brocher med brede ædelsten” og lignende har historisk realitet bag sig: skålspænder med de tilhørende perlekæder.

Det kan forekomme naivt at lede efter beskrivelser af vikingetidens klædedragt i middelaldertekster, men faktum er, at *Þrymskviða* ikke er det eneste sted, hvor en reference til skålspænder med perlekæder er den mest oplagte. *Rígsþula*, som også nævner nøgler i sammensætningen *hanginluclo* (Neckel og Kuhn 1983, 283), beskriver Amma som havende “dvergar á ǫxlom” (Neckel og Kuhn 1983, 282), hvilket Gísli Sigurðsson angiver som “*dvergar*: (líkl.) brjóstnælur og/eða axlaskraut sem halda fötunum saman/uppi. Gæti vísað á hlutverk þeirra dverga sem halda himninum uppi” (Gísli Sigurðsson 1998, 387). Der er ingen tvingende grund til at se en fiktiv middelalderforestilling i dette snarere end den tilsvarende virkelighed, som påviseligt fandtes i vikingetiden. Yderligere viser udtrykket *dvergar*, som har mytologiske implikationer, at skålspænderne blev betragtet som særdeles vigtige, på linje med de dele af den bærende tagkonstruktion, der også betegnes med dette ord.

Også Snorri Sturluson kender i sin *Edda* til vikingetidens kvindedragt, han refererer dog ikke til spænderne, men til kæderne: “firir því er kona

kend til gimsteina e(ða) glersteina, at þat var iforneskiv quena bvnaðr, er kallat var steinsørvi, er þær hofþv ahalsi ser” (Finnur Jónsson 1931, 119). Ganske vist angiver denne beskrivelse, at der er tale om halskæder i stedet for brystkæder, men resten af beskrivelsen passer særdeles godt. Det gælder både ideen om, at der er tale om en fast del af tidligere tiders kvinde-drugt, og at dette *steinasørvi* indeholdt såvel ædelstensperler som glasperler. Selv hvis man ikke godtager denne omtolkning, må der afgjort være tale om en “perlehalskæde”, som også findes i vikingetiden og er af samme type som kæderne mellem skålpænder. Der er altså ikke noget til hinder for, at ordet *steinasørvi* grundlæggende simpelthen betød “perlekæde”, uanset om denne var placeret om halsen eller over brystet, hvilket kan have skabt lidt forvirring. Ædelstenene sigter sandsynligvis til perler af bjergkrystal, karneol, ametyst, jade og rav, som alle er fundet i vikingetidsfund fra Skandinavien (Callmer 1977, 33 og 91). Glasperler findes i stort antal og mange varianter (de gennemgås hos Callmer 1977, 78–90). Det generiske *steina* i *Þrymskviða* giver i lyset af denne dobbeltreference god mening.

Tilbage står spørgsmålet, hvad der menes med *breiðr*? “Brede perler” er ikke mere oplagt end “brede sten” eller “brede bryster”, men ONP oplister en anden mulig betydning, nemlig “bredende sig, udspredd”. Denne betydning giver god mening i sammenhæng med et sæt skålpænder med kæder imellem, idet perlerne på kæderne netop bliver “spredt ud” over brystet, og ikke hænger ned som ved en halskæde. Den samlede betydning bliver altså “vi [aserne] lader perler [underforstået: være] udspredd på/hen over brystet”.

Allerede Finnur Jónsson sammenkædede *breiða steina* med *steinasørvi*, men han regnede mere med *Snorra-Eddas* placering af det om halsen end med *Þrymskviðas* på brystet. Forklaringen skulle være, at halskæden hang ned på brystet (Finnur Jónsson 1920-1924 1, 166). Når *Þrymskviða* er udgangspunktet, er det imidlertid mest oplagt at tolke kæderne her som hængende hen over brystet mellem skålpænderne. Denne fortolkning har den fordel, at modsætningen mellem parallellen til *steinasørvi* og parallellen til *brióstkringlor*, *dvergar* og lignende udtryk forsvinder, idet både perler og brocher er del af smykket. Således får denne fortolkning delvis støtte fra en betragtelig del af den filologiske forskning, ud over Finnur Jónsson fx Jan de Vries og Klaus von See. Derudover er der med skålpænder tale om en meget udbredt og almindelig genstand fra vikingetiden.

Den her fremlagte fortolkning af *Þrymskviða* giver en bedre forståelse af strofen rent tekstinternt, men udgør også et bidrag til kortlægningen af de ikoniske elementer i en kvindedragt, som er nødvendige for at blive godtaget som højstatus-kvinde, nemlig skørter, nøgler, hovedbeklædning og skålspænder med perlekæder.

LITTERATUR

PRIMÆRLITTERATUR

- Detter, Ferdinand og Richard Heinzel. 1903. *Sæmundar Edda mit einem Anhang 2. Anmerkungen*. Leipzig: Verlag von Georg Wigand.
- Finnur Jónsson. 1888. *Eddalieder 1. Gedichte mythologischen inhalts*. Halle: Verlag von Max Niemeyer.
- Finnur Jónsson (red.). 1931. *Edda Snorra Sturlusonar udgivet efter håndskrifterne*. København: Gyldendalske Boghandel — Nordisk Forlag.
- Finnur Jónsson. 1932. *De gamle Eddadigte*. København: G. E. C. Gads Forlag.
- Gísli Sigurðsson (red.). 1998. *Eddukvæði*. Reykjavík: Mál og menning.
- Loth, Agnete (red.). 1962. *Nitida saga. Late Medieval Icelandic Romances 5*. Editiones Arnamagnæanæ B:24. København: Munksgaard.
- Loth, Agnete (red.). 1964. *Vilhjálmss saga sjóðs. Late Medieval Icelandic Romances 4*. Editiones Arnamagnæanæ B:23. København: Munksgaard.
- Neckel, Gustav og Hans Kuhn (red.). 1983. *Edda. Die Lieder des Codex Regius nebst verwandten Denkmälern 1. Text*. 5. utg. Germanische Bibliothek, Fjerde Række, Texte. Heidelberg: Carl Winter — Universitätsverlag.
- Schröder, Franz Rolf (red.). 1917. *Hálfðanar saga Eysteinnssonar*. Altnordische Saga-Bibliothek 15. Halle: Verlag von Max Niemeyer.

SEKUNDÆRLITTERATUR

- Callmer, Johan. 1977. *Trade Beads and Bead Trade in Scandinavia ca. 800–1000 A.D.* Acta Archaeologica Lundensia, Series in 4to 11. Bonn: Rudolf Habelt Verlag.
- Cleasby, Richard og Guðbrandur Vigfússon. 1874. *An Icelandic-English Dictionary*. Oxford: Clarendon Press.
- Dahlerup, Verner. 1928. "Et par af myterne i Oehlenschlägers Nordens Guder." *Festskrift til Finnur Jónsson 29. Maj 1928*. Red. Johs. Brøndum-Nielsen et al.

- København: Levin & Munksgaards Forlag, 299–303.
- Damico, Helen. 1986. „Prymskviða and Beowulf's Second Fight: The Dressing of the Hero in Parody.” *Scandinavian Studies* 58:4: 407–428.
- Finnur Jónsson. 1920–1924. *Den oldnorske og oldislandske litteraturs historie* 1–3. 2. utg. København: G. E. C. Gads Forlag.
- Fritzner, Johan. 1886–1896. *Ordbog over det gamle norske sprog* 1–3. Rev. utg. Oslo: Den norske forlagsforening.
- Gering, Hugo og Barend Sijmons. 1927–1931. *Die Lieder der Edda* 3. *Kommentar zu den Liedern der Edda*. Germanistische Handbibliothek 7. Halle: Buchhandlung des Waisenhauses.
- Kvillerud, Reinert. 1965. “Några anmärkningar till Prymskviða.” *Arkiv för nordisk filologi* 80: 64–86.
- Larsen, Martin (overs.). 1943. *Den äldre Edda og Eddica minora* 1. København: Ejnar Munksgaards Forlag.
- Lindow, John. 1997. “Prymskviða, myth and mythology.” *NOWELE* 31–32. *Germanic Studies in honor of Anatoly Liberman*. Red. Kurt Gustav Goblirsch et al.: 203–212.
- Madsen, Peter et al. 1980. *Thors brudfærd. Et sagn fra den ældre edda*. Valhalla 2. København: Interpresse.
- Mittet, Sidsel Sander. 2012. “Den märklige medeltiden. Applicering av queerteori på äldre litteratur.” *Queera läsningar*. Red. Katri Kivilaakso et al. Halmstad: Rosenlarv förlag.
- Nerman, Birger. 1963. “Två unga Eddadikter. Arkeologisk belysning av Prymskviða och Atlamål.” *Arkiv för nordisk filologi* 78: 126–133.
- Oehlenschläger, Adam. 1819. *Nordens Guder. Et episk Digt*. København: Forfatterens forlag.
- ONP = *Ordbog over det norrøne prosasprog*. På <www.onp.hum.ku.dk>
- Roesdahl, Else. 1993. “On Keys.” *NOWELE* 21–22. *Twenty-Eight Papers Presented to Hans Bekker-Nielsen on the Occasion of his Sixtieth Birthday 28 April 1993*: 217–224.
- von See, Klaus et al. 1997. *Kommentar zu den Liedern der Edda* 2. *Götterlieder*. Heidelberg: Winter.
- Thorvaldsen, Bernt Øyvind. 2008. “Om Prymskviða, tekstlån og tradisjon.” *Maal og Minne* 2008 (2): 142–166.
- de Vries, Jan. 1928. “Over de dateering der Prymskviða.” *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 47: 251–322.
- de Vries, Jan. 1967. *Altnordische Literaturgeschichte* 2. *Von der Mitte des zwölften Jahrhunderts bis zum vierzehnten Jahrhundert. Das Spätmittelalter*. 2. utg. Berlin: Walter de Gruyter & Co.
- Þjóðólfur* 15:23 (09. 08. 1863).

SUMMARY

Enn á briósti breiða steina. A Note on Þrymskviða

Keywords: *Þrymskviða*, female attire, beads, oval brooches.

The two *Þrymskviða* lines *enn á briósti/ breiða steina* have not hitherto been fully understood. Scholars have variously identified these artefacts as large beads, brooches with gems, and round stones as substitutes for breasts, but arguments in support of these readings have failed to convince. This paper argues that *steina* should be interpreted as beads rather than stones or gemstones, and that the overall expression means that the Æsir let “out-spread stones (in the sense of glass and semi-precious stone beads on strings) [be] on/across the chest”. This may be a reference to the strings of beads that hung between oval brooches in traditional Viking Age female attire. This explanation thus serves to some extent to reconcile two of the existing explanations.

Lisbeth H. Torfing

Ph.d.-stipendiat, Aarhus Universitet

Nordisk sprog og litteratur

Jens Chr. Skous Vej 2, 8000 Aarhus C

norlht@hum.au.dk